

prof. dr hab. Wiesław Łuczaj
Akademia Sztuk Pięknych
w Warszawie

Warszawa, 09 czerwca 2026 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Liliany Samulak
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie Sztuki, dyscyplinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki
na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Pani mgr Liliana Samulak zrealizowała swoją pracę doktorską pod kierunkiem prof. dr hab. Ernesta Zawady. W jej ramach przedstawiła zestaw prac malarskich, pod wspólnym tytułem *Akt emocjonalny jako sposób zobrazowania oblicza kobiety*. Zestaw ten składa się z 42 prac podzielonych na 9 tematycznych cykli. Ich opisu dokonam według kolejności zawartej przez Autorkę w opisie pracy doktorskiej.

Cykl „**Motyw sepulkralny**” składa się z 5 prac, wykonanych w technice akryl, kreda i węgiel na tekturze o formatach 100x140 cm, 200x140 cm i 200x70 cm. Cykl odwołuje się do pojęcia *sepulkralności* (łac. *Sepulcrum* – grób), czyli do sztuki związanej ze śmiercią, pamięcią, przemijaniem i obecnością tego, co znajduje się na granicy życia i niebytu. Sepulkralność nie jest tutaj rozumiana jako realistyczne przedstawienie śmierci, lecz jako refleksja nad jej śladami w ludzkiej psychice i pamięci. Postacie przypominają duchy, maski pośmiertne, cienie przodków lub fragmenty wspomnień. Ich zdeformowane ciała bez głów sugerują utratę indywidualności oraz proces zanikania. Cykl można odczytać jako ekspresjonistyczne studium egzystencjalnego doświadczenia przemijania. Dominacja czerni, bieli i szarości, gwałtowność gestu malarskiego oraz rozpad formy budują atmosferę żałoby, pamięci i niepewności. Tytuł kieruje uwagę ku temu, co pozostaje po człowieku – nie ku fizycznemu grobowi, lecz ku emocjonalnym i duchowym śladom jego obecności.

Cykl „**Wenus**” składa się z 4 prac, również wykonanych w technice akryl, kreda i węgiel na tekturze. Prace mają formaty 100x140 cm i 200x140 cm. Tytuł cyklu kieruje interpretację ku tradycji przedstawiania kobiecego aktu, jednak Autorka świadomie odrzuca klasyczny ideał piękna. Wenus nie jest tutaj boginią o doskonałych proporcjach, lecz symbolem kobiecej obecności, cielesności i emocjonalności. Akt zostaje sprowadzony do najważniejszych cech: rytmu form, miękkości linii, napięcia pomiędzy ukrywaniem i odsłanianiem. Cykl można odczytać jako próbę pokazania kobiecego ciała nie jako obiektu oglądu, lecz jako doświadczenia – dynamicznego, zmiennego i nieuchwytnego. Wenus staje się więc nie tyle postacią, ile ideał kobiecości wyrażoną językiem ekspresyjnej abstrakcji.

Trzeci cykl „**Autoekspresja**” składa się z 7 prac akrylowych na płótnie. Wszystkie obrazy mają format 170x140 cm. Cykl można interpretować jako wizualny dziennik emocjonalny. Poszczególne obrazy nie przedstawiają konkretnych wydarzeń, lecz stany psychiczne: lęk, napięcie, zagubienie, refleksję, dialog wewnętrzny czy próbę samopoznania. Deformacja postaci, ekspresyjny kolor oraz gwałtowny gest malarski zastępują tradycyjny autoportret. W rezultacie tytuł wskazuje, że głównym tematem nie jest wygląd człowieka, lecz jego wewnętrzne prze-

życia – ujawniane bezpośrednio poprzez sam akt malowania. Cykl staje się więc zapisem emocjonalnej i psychicznej kondycji Autorki, która poprzez sztukę poznaje i wyraża samą siebie.

Czwarty cykl, **„Izokefalia”**, składa się z 3 obrazów. Wszystkie mają format 170x150 cm. *Izokefalia* to termin wywodzący się z historii sztuki (gr. *Isos* – równy, *kephalē* – głowa), oznaczający kompozycję, w której głowy przedstawionych postaci znajdują się na tej samej wysokości, tworząc wspólną linię horyzontalną. W sztuce dawnej zabieg ten służył porządkowaniu wielofiguralnych scen i podkreślaniu wspólnoty przedstawionych osób. W malarskim cyklu Liliany Samulak, postacie są pozbawione głów. Tracą przez to indywidualne cechy, stając się częścią zbiorowego organizmu. Można więc interpretować te przedstawienia jako odniesienie do relacji między jednostką a zbiorowością. Izokefalia staje się tutaj nie tylko zasadą formalną, lecz także metaforą ludzkiej kondycji: wszyscy znajdują się na tej samej płaszczyźnie istnienia, a mimo wspólnego losu każdy nosi własne lęki, instynkty i wewnętrzne dramaty. W ten sposób tytuł organizuje odczytanie całego cyklu, wskazując na napięcie między podobieństwem a indywidualnością, między wspólnotą a samotnością.

Cykl piąty nosi tytuł **„Motyw orientalny”**. Składa się z 7 obrazów wykonanych czarną farbą akrylową na brystolu. Wszystkie prace mają format 100x140 cm. Podobnie jak przy tytule „Izokefalia”, także tytuł „Motyw orientalny” jest przewrotny. Nie wskazuje na konkretną kulturę czy miejsce, lecz raczej na inspirację orientalnym haremem czy łaźnią jako przestrzeniami tajemnicy i symbolu. Autorka nie odtwarza rzeczywistych motywów orientalnych. Poddaje kobiece ciała ekspresyjnej deformacji. Totemiczne figury tworzące ornamenty i kaligraficzne linie, budują świat pełen niedopowiedzeń, w którym orientalność staje się przede wszystkim nastrój i metaforą wewnętrznych przeżyć.

Cykl szósty, **„Rzeźnia”**, składa się z 5 prac wykonanych czerwonym akrylem na brystolu o formacie 100x140 cm. Już sam tytuł nadaje pracom silny kontekst interpretacyjny. Nie musi odnosić się wyłącznie do miejsca fizycznego uboju zwierząt. Może być metaforą przemocy, destrukcji, cierpienia psychicznego, rozpadu tożsamości czy doświadczenia granicznego. Powtarzające się organiczne kształty przywołują skojarzenia z ciałem poddanym deformacji, a gwałtowny gest malarski staje się odpowiednikiem krzyku. To cykl, który operuje przede wszystkim emocją, instynktem i ekspresją, pozostawiając widzowi szerokie pole do interpretacji pomiędzy obrazem biologicznej materii a metaforą ludzkiego cierpienia.

Cykl siódmy nosi tytuł **„Bestia”**. Składa się z 8 prac, namalowanych farbami akrylowymi na brystolu. Wszystkie prace mają ten sam format: 140x100 cm. Przedstawiony cykl tworzy spójną serię ekspresjonistycznych wizerunków „bestii” – hybrydycznych postaci zawieszonych między człowiekiem, zwierzęciem i demonem. Dominują gwałtowne kontrasty czerwieni, czerni i bieli, a agresywne, szerokie pociągnięcia pędzla budują atmosferę niepokoju, bólu i pierwotnej energii. Cykl „Bestia” można odczytać jako metaforę ukrytej, pierwotnej warstwy ludzkiej psychiki – tej części człowieka, która wymyka się kontroli rozumu i ujawnia się w momentach skrajnych emocji. Tytuł nie odnosi się tu do konkretnego zwierzęcia czy fantastycznej istoty, lecz do wewnętrznej bestii, obecnej w każdym człowieku.

Cykl ósmy **„Manieryczne prawo ram”** tworzą dwie prace, namalowane czarną farbą akrylową na brystolu o formacie 100x140 cm. Można go interpretować jako metaforyczne odniesienie do napięcia między swobodą ekspresji a ograniczeniami narzucanymi przez formę. Przedstawione kompozycje są pełne gwałtownych, żywiołowych linii i zdeformowanych postaci. Przestrzeń obrazu wydaje się niemal przepełniona, a figury walczą o miejsce, przekraczając wizualny porządek i dążąc do wyjścia poza własne granice. W tym kontekście „rama” nie

jest jedynie fizycznym obrzeżem obrazu, lecz symbolem reguł, norm i ograniczeń, którym podlega wyobraźnia oraz ludzka egzystencja.

Ostatnia część pracy doktorskiej nie jest cyklem. Stanowi ją pojedynczy obraz pt. „**Demony**”. Praca została namalowana czarną i czerwoną farbą akrylową na brystolu o formacie 200x210 cm. Obraz ma charakter silnie ekspresjonistyczny i sprawia wrażenie wizji rodem z koszmaru lub psychicznego niepokoju. Kompozycję wypełnia gęstwina gwałtownych, dynamicznych linii oraz plam czerwieni, czerni i bieli. Nie ma tu wyraźnie uporządkowanej przestrzeni – formy nakładają się na siebie, tworząc chaotyczny, niemal klaustrofobiczny układ. Dominująca czerwień przywodzi na myśl krew, gniew, cierpienie lub intensywne emocje, podczas gdy czerni wzmacnia poczucie zagrożenia i tajemnicy. Spontaniczne pociągnięcia pędzla oraz agresywna kreska budują atmosferę napięcia, lęku i wewnętrznego rozdarcia. Pracę można interpretować jako obraz psychicznego chaosu, konfrontacji z własnymi lękami albo wizualizację „wewnętrznych demonów”. Nie skupia się ona na realistycznym przedstawieniu rzeczywistości, lecz na przekazaniu silnego stanu emocjonalnego poprzez deformację, kontrast i ekspresję gestu malarskiego.

Podsumowując te krótkie charakterystyki kolejnych części pracy doktorskiej, należy podkreślić, że twórczość Liliany Samulak koncentruje się wokół aktu kobiecego, który stanowi nie tylko motyw formalny, lecz przede wszystkim środek wyrażania emocji i refleksji nad kobiecą tożsamością. W jej malarstwie akt staje się narzędziem ukazywania psychiki, doświadczeń oraz wewnętrznej siły kobiety.

Autorka odchodzi od realistycznego przedstawiania anatomii na rzecz ekspresyjnej interpretacji formy. Dynamiczna linia, intensywna kolorystyka i świadome deformacje służą wydobywaniu emocji, czyniąc z kobiecego ciała nośnik przeżyć, napięć, lęków i pragnień. Kobiecość ukazwana jest tu jako połączenie siły i wrażliwości, zmysłowości i spontaniczności, a akt pełni funkcję emocjonalnego portretu odsłaniającego wewnętrzny świat człowieka.

Istotną rolę odgrywa również autoekspresyjny charakter tej twórczości. Obrazy są zapisem osobistych doświadczeń i próbą zrozumienia własnych emocji, dzięki czemu nabierają uniwersalnego znaczenia jako obraz przeżyć współczesnej kobiety. Inspiracje ekspresjonizmem, widoczne w swobodnym geście malarskim, kontrastach barwnych i deformacji formy, wzmacniają siłę przekazu.

W malarstwie Liliany Samulak akt emocjonalny staje się sposobem odkrywania kobiecego oblicza rozumianego nie jako wygląd zewnętrzny, lecz jako złożona i niepowtarzalna osobowość. Dzięki temu twórczość Autorki wpisuje się w nurt współczesnych poszukiwań, które poprzez ciało próbują dotrzeć do głębszej prawdy o człowieku.

KONKLUZJA

Biorąc pod uwagę przedstawione fakty odnoszące się do koncepcji pracy doktorskiej, metod pracy, inspiracji i końcowych efektów stwierdzam, że przedstawiona do obrony praca doktorska mgr Liliany Samulak pod tytułem *Akt emocjonalny jako sposób zobrazowania oblicza kobiety* spełnia wymagania ustawowe. Praca doktorska stanowi oryginalne dokonanie artystyczne i świadczy o samodzielnie prowadzonej pracy twórczej. Teoretyczna wykładnia pracy artystycznej, jaką jest jej opis, świadczy o szerokiej i pogłębionej wiedzy kandydatki o dyscyplinie Sztuki Plastycznej i Konserwacji Dzieł Sztuki. Tym samym wnioskuję bez zastrzeżeń o nadanie mgr Lilianie Samulak stopnia doktora sztuki w dziedzinie Sztuki, w dyscyplinie Sztuki Plastycznej i Konserwacja Dzieł Sztuki.

Jednocześnie, biorąc pod uwagę i podkreślając:

- oryginalny wkład w rozwój współczesnego malarstwa figuratywnego i ekspresyjnego,
- wypracowanie indywidualnego języka malarskiego,

- wysoką jakość całego cyklu jako zwartej wypowiedzi artystycznej,
- umiejętne połączenie refleksji teoretycznej z praktyką twórczą,
- dojrzałość artystyczną wykraczającą ponad standardowe wymagania stawiane przewodom doktorskim,

zwracam się z wnioskiem o nadanie temu doktoratowi wyróżnienia.

WNIOSEK O WYRÓŻNIENIE

Przedstawiony cykl malarski Liliany Samulak zasługuje na wyróżnienie ze względu na wysoką wartość artystyczną, spójność koncepcyjną oraz dojrzałość środków wyrazu. Autorka podejmuje temat aktu kobiecego w sposób wykraczający poza tradycyjne rozumienie tego motywu, traktując ciało jako nośnik emocji, doświadczeń i refleksji nad kobiecą tożsamością. Dzięki temu stworzyła przekonującą i oryginalną wypowiedź artystyczną, łączącą osobiste doświadczenie z uniwersalnym przekazem.

Na szczególne uznanie zasługuje umiejętne wykorzystanie środków ekspresji malarskiej. Swobodny gest, odważna, uproszczona kolorystyka oraz świadome deformacje formy nie mają charakteru przypadkowego, lecz służą budowaniu emocjonalnej narracji i wzmacnianiu siły oddziaływania obrazów. Liliana Samulak konsekwentnie rozwija własny język wizualny, czerpiąc inspiracje z tradycji ekspresjonistycznej, a jednocześnie nadając swoim realizacjom indywidualny charakter.

Wyróżniająca jest również autentyczność prezentowanej postawy twórczej. Cykl stanowi zapis osobistych doświadczeń i przemyśleń autorki, jednak nie ogranicza się do wymiaru autobiograficznego. Przedstawione obrazy podejmują dialog z szerszymi zagadnieniami dotyczącymi kobiecości, emocjonalności oraz relacji między cielesnością a psychiką, dzięki czemu zyskują wymiar uniwersalny.

Całość tworzy spójną, przemyślaną i artystycznie przekonującą realizację, świadczącą o wysokiej świadomości twórczej autorki. Z tego względu wnoszę o wyróżnienie pracy doktorskiej Liliany Samulak jako szczególnie wartościowego osiągnięcia artystycznego.

prof. Wiesław Łuczaj

